Халăх тата влаç: тĕллевсем пĕр пек

Ыйтусене пĕрле татса панине мĕн çиттĕр?..

(Вĕçĕ. Пуçл. 1-мĕш стр.).

– Александр Валерианович, хăш енчен ытларах килеççĕ çынсем пулăшу ыйтма? Е хăш тăрăхран çырусем ытларах илетĕр?

– Çырусене тишкерни çакна кăтартса парать. Çырусем Муркаш (6 тĕслĕх) тата Мăн Сĕнтĕр (4 тĕслĕх) ял тăрăхĕсенчен ытларах килчĕç.

– Çырусене тўрех район администрацине яраççĕ районта пурăнакансем е «çўлерех» те çыраççĕ?

– Иртнĕ кварталта 7 (пĕтĕм çырусен 30 проценчĕ) çыру пирĕн пата «çўлте» тăракан инстанцисенчен ярса панă. Урăхла каласан, граждансем пулăшу ыйтса çырăва республикăри органсене çырнă.

Кунта ман çакна каласа хăварас килет. Мĕн чухлĕ çўлерех çыратăн, пирĕн ыйтăва хăвăртрах татса парассăн туйăнать пулĕ çыру авторĕсене. Ку тĕрĕсех мар. Çырусене çўлерех çырсан та ăна пирĕн хамăрăнах пĕрле татса памалла. Аякран килсе никам та пире пĕр самантрах çитменлĕхсене пĕтерсе памасть, туса çитерейменнине туххăмрах вĕçлесе параймасть. Килнĕ çырусен 26 процентне татса патăмăр. Ытти ыйтусем çине тивĕçлĕ хуравсем илчĕç çыру авторĕсем.

– Тĕслĕхсем илсе кăтартсан аван пулмаллаччĕ.

– Мăн Сĕнтĕрте пурăнакан гражданкăран июль уйăхĕнче 2007-2008 çулсенчи хутса ăшăтмалли тапхăрта хваттер сивĕ пулнă пирки пăшăрханса çырнă çыру килчĕ. Çавна пула 2008 çулхи апрельте хваттере хăйсем хутса ăшăтмалли система çине куçарнă иккен. Тивĕçлĕ документсем тăратнă пулин те, çурт-йĕрпе коммуналлă хуçалăха ертсе пыракан компани ăшăшăн укçа тўлеттерет-мĕн.

Çыру авторĕн хваттерĕнче 2008 çулхи февралĕн 18-мĕшĕнче температура режимне тĕрĕслени çинчен калакан актпа килĕшўллĕн, вăйра тăракан саккун тăрăх хваттершĕн тўлессине çĕнĕрен пăхса тухнă. Май уйăхĕнчен пуçласа ăшăшăн тўлеттерме пăрахнă.

Палăртса хăвармалла, район администрацине килнĕ çырусен 65 проценчĕ (15 тĕслĕх) ушкăнпа çырнăскерсем. Тĕслĕхрен, Лап Олкашра пурăнакансем хăйсен урамĕнче хăçан çул тăваççĕ текен çыру çине район администрацийĕ ăнлантарса çапла хурав пачĕ: «Муркаш районĕнче 2009–2015 çулсенче урамсен хушшине çул тумалли программăпа килĕшўллĕн сирĕн яла хăçан çул тăвассине Чăваш Республикин Минстройĕнче экспертиза витĕр тухнă проектпа смета документацийĕсене кура тата хăвăрăн ял хушшине тирпейлесине пăхса татса паратпăр».Çĕньял Орининта пурăнакансене те çавăн пекех ăнлантарса патăмăр.

Тĕслĕхсене татах та илсе кăтартма пулать. Ĕçĕ кунта вара акă мĕнре, ял тăрăхĕсенче татса памалли ыйтусене унтах, район шайĕнче татса памалли ыйтусене районтах татса памалла. Пĕрпĕрне ăнланса, пулăшса.

– Тавах, Александр Валерианович, калаçушăн.

Л.ТУКТИНА калаçнă.

Ял тăрăхĕсен депутачĕсен ĕçĕ – ял валли

Пĕрлехи тăрăшулăх яла çул çитерчĕ

Ярапайкасси ял тăрăхне кĕрекен Милютакассинче пурăнакансем иртнĕ суйлаври хăйсен тăрăхĕнчен ял тăрăхĕнчи депутатсен Пухăвне ял старости А. Николаев.

Çул уçнă ятпа ирттернĕ савăнăçлă уяв Милютакассинче октябрĕн 3-мĕшĕнче пулса иртрĕ. Палăртнă вăхăта ял маçтăрĕ А. Анилин, район администрацийĕн капиталлă строительство, архитектура тата пурăнмалли çурт-йĕрпе коммуналлă хуçалăх управленийĕн тĕп специалисчĕ-эксперчĕ Н. Звонков, Ярапайкасси ял тăрăхĕнчи депутатсен Пухăвĕн депутачĕ В. Хлебников, районти депутатсен Пухăвĕн депутачĕ В. Калинин тата Уйкас Янасал прихучĕн священникĕ Иоанн атте. Уяв пуçлавĕ Иоанн атте кĕл тунинчен тата çула светит тунинчен пуçланчĕ. Ун хыççăн кашниех пухăннисене çул тунă вăхăтри йывăрлăхсене епле çĕнтерни пирки каласа пачĕç, пĕрлехи тăрăшулăхпа кĕске вăхăтра мĕн тунине упрама кирлине палăртрĕç.

Савăнăçлă пай хыççăн кĕр мăнтăрĕпе тулăх сĕтел хушшинче те çынсен сăнĕнчен савăнăç шевли каймарĕ. Ка-

суйланă депутатран йăнăшмарăмăр тесе çирĕппĕнех калама пултараççĕ. Çакна Милютакассинче пулса куракан кашни çын сăмахсăрах ăнланма пултарать. Эпĕ вара ку тăрăхра юлашки хут шăпах икĕ уйăх каялла пулнăччĕ. Ун чух ял урамне асфальт çул çитерме урама тирпейлес ĕçсем анлă сарăлнăччĕ.

– Ялсене социаллă аталантарасси, çамрăк граждансене патшалăх енчен пулăшассине вăйлатасси, агропромышленность комплексне аталантарасси ялсенче йĕркеллĕ çулсем пулмасăр вырăнтан тапранаймасть. Пирĕн ял – пирĕн кил. Вăл хăтлă та тирпейлĕ пуласси йăлтах хамăртан килет, – тенĕччĕ çырла уйăхĕнче ял хушшине асфальт çул сарриччен яла тирпейлессипе ĕç пуçарнă Ярапайкасси ял тăрăхĕн депутачĕ Владимир Леонидович Хлебников. Вăл хăйсен пуçарăвне Чăваш Республикин Президенчĕ ялсенчи тирпейлĕх çине тимлĕх уйăрнине сăлтавларĕ.

– Владимир Леонидович ял çыннисен пурнăçне цивилизаци ыйтнă шая çĕклессипе тăрăшать. Анчах пурте тăрук пулмасть. Çакна ял çыннисем ăнланчĕç те ваттивĕтти пĕрле пулса урамсене тирпейлеме тухрĕç, – ăнлантарчĕ çул сарас ĕçсене вĕçленĕ май ял хушшинче асфальт сарнă çула уçнă чух

пуçне савăнăç шевлипе тулнă ял халăхĕ, лара-тăра пĕлмен ача-пăча пуçтарăнчĕ. Пухăннисене ЧР культурин тава тивĕçлĕ ĕçченĕ В. Романов ертсе пыракан «Екрем» фольклор ансамблĕ савăк юрă парнелеме пуçларĕ. Ўркенменнисем ташша тухни те асфальт сарнă çул яшăн тахçанах кĕтнĕ парне пулнине çирĕплетрĕ.

Уяр кĕр кунĕ. Пухăннă халăх умне яла асфальт çул çитерессишĕн яваплăха туйса ĕçленĕ ĕçченсемпе специалистсем тухрĕç. Вĕсен хушшинче: Ярапайкасси ял тăрăхĕн пуçлăхĕ В. Голубев, çул тăвассипе ĕçленĕ «ДЭП-146» уçă акционерлă общество директорĕн çумĕ Н. Николаев, çул строительствин кай шўрпи те ытти чухнехинчен тутлăрах туйăнчĕ. Çакна никам та пытармарĕ.

Милютакассинче икĕ урам, вĕсенче 75 хуçалăх. Нихăш кил тĕлĕнче те вĕлтĕрен ўсекен çук. Çамрăксем яла юлма кăмăлланипе юлашки 10 çулта ку тăрăхра 16 кил хуçалăхран тăракан çамрăксен урамĕ çĕкленчĕ. Хĕрсемпе каччăсем ялтан кайманнине урамсенче пĕчĕк ачасем нумайăи те çирĕплетсе парать. Ял çамрăкланать пулсан, вĕсене пурнăç ыйтакан çĕнĕлĕхсемпе тивĕçтерсех тăмалла. Çак çĕнĕлĕхсенчен пĕри вăл – асфальт сарнă çул.

А. ПЕТРОВ.

Автор сăн ўкерчĕкĕсем.

Çĕнĕ рубрика – «Милици кунне халалласа»

Дознани органĕсем кулленех ĕçре

Чăваш Республикин Шалти ĕçсен министерствинче дознани системине туса хунăранпа (октябрĕн 16-мĕшĕ) сисмесĕрех 16 çул хыçа юлчĕ. Асăннă тапхăрта миçе пин ĕç тухман-ши çак органсенче вăй хуракансен алли витĕр. Муркаш районĕпе ĕçлекен шалти ĕçсен пайĕн пĕрремĕш аслă дознавателĕ пирĕн хушăмărта халĕ çук В.М. Григорьев пулнă, вăл хăйĕн ăсталăхĕпе çамрăксене хавхалантарса пынă. Кунта ĕçлесе Шупашкарти Ленин районĕнчи шалти ĕçсен пайне куçса кайнă А. Николаев пирки те Муркашсем ырăпа кăна аса илеççĕ.

Паян Муркаш районĕпе ĕçлекен шалти ĕçсен пайĕн аслă дознавателĕнче Лариса Александровна Ядыкова **(сăн ўкерчĕкре малти)** ĕçлет. Унпа пĕрле çак тытăмра вăй хуракан О. Кузнецова, Н. Пушкина, Е. Гогулина дознавательсем тата Л. Павлова стажер **(сăн ўкерчĕкре хыçалти)** шаннă ĕçе ответлăха туйса пурнăçлаççĕ.

– Кулленех ĕçре эпир. Хамăр тăрăшулăхпа саккуна пăснă тĕслĕхсене тăрă шыв çине кăларассине тимлетпĕр. Хамăр пулăшу панă çынсем тав туни – пирĕншĕн пысăк парне, – терĕ ĕçри тăрăшулăхшăн кăкăр çине «За верность долгу» паллăна илнĕ Л. Ядыкова милици майорĕ.

А. БЕЛОВ сăн ўкерчĕкĕ.

Çул-йĕр тăвакансене – тав сăмахĕ

Хăт кĕрет чăваш ялне, саламлар ăна пурте

Çĕр-шыв ял çине çаврăнса пăхни ырă çимĕçсем кўме те пуçларĕ теес килет ял пурнăçĕ куç умĕнчех улшăнса пынине тишкернĕ май. Юлашки пилĕк çул хушшинче кăна ял тĕпрен улшăнса çĕннине, илемленсе пынине, ялта пурăнакан та пурнăç çине мал туртăмлăрах пăхма пуçланине хамăр куçпа курса савăнатпăр. Çĕр-шывра вăй илнĕ «АПКна аталантарасси» приоритетлă наци проекчĕ сăмахпа мар, ĕçпе ял çыннин пурнăçне уçăмлăн кĕрсе пырать. Çакă ырăнхи кунпа пурăнакан ял çыннисемпе пĕрлех вырăнсенчи влаç органĕсен ертўçисем лара-тăра пĕлмесĕр тăрăшнинчен те нумай килет. Шантарса сăмах панине йăлтах ĕçпе çирĕплетсе пыраççĕ вĕсем. Халĕ калани хамăрăн Мăн Токшик ялĕнче те курăнать. Чăваш Республикин программине пурнăçа кĕртсе тăватă çул каялла пирĕн Мăн Токшик ялне те килĕрен тенĕ пекех «кăвак çулăм» кĕртсе пачĕç. Çак ырлăх ял çыннин пурнăçне тĕпренех улăштарчĕ. Ĕмĕрсем хушши хĕле хатĕрленсе вутă кўрсе килсе ăна татса тата çурса типĕ çĕре купаласси иртнĕ ĕмĕре юлчĕ. Кашни ял çынни патнех кĕсье телефонĕсем çитни, ял çыннисем хушшинче çăмăл автомашинăпа трактор хуçисем йышланни ялта пурăнакансемшĕн пысăк савăнăçпа çăмăллăх пулни пирки никамăн та иккĕленў çук. Анчах мĕн туни кăна пур-пĕрех çителĕксĕртерех курăнать пек...

Икĕ çул каялла пирĕн яла маршрут автобусĕ (Газель) çўреме пуçларĕ. Çакă вара ялпа хула хушшинчи çыхăнăва вăйлатрĕ кăна. Палăртнă вăхăтпа вĕсем ялтан хулана, хуларан яла çўресе халăха унта-кунта вăхăтра çитме анлă çул уçрĕç. Сумăрлă та пылчăк, çил-тăманлă кунсенче унчченрех ĕне çумĕнчен уйрăлайман хресчен пылчăк çăрса, сивĕре шăнса çўремест ĕнтĕ. Ял хушшинчен ларса каятпăр та халĕ те вăхăт иртсен çав вырăнах таврăнатпăр. Юмах тейĕн. Анчах ырă улшăнусем ку кăна мар-ха.

Икĕ-виçĕ çул каялла ял хушшинчи кивелнĕ суту-илў магазинне те сўтсе-юсаса çĕнĕ хăт кĕртрĕç. Паян кунтан халăх таталмасть. Магазин сентрисем те нихăçан пушă тăмаççĕ. Çĕнĕ тавар кунсеренех килсе тăрать. Çапла тăрăшаççĕ ялти пуçлăхсем ял çыннин пурнăçне тĕпрен улăштарассипе.

Кăçал вара пирĕн яла тата çĕнĕ савăнăç килсе çитрĕ: ял клубĕ тата шкул вырнаçнă урамсене 800 метр асфальт сарнă çул килсе выртрĕ. Вăл аван уйăхĕн 5-мĕшĕнче ĕçлеме пуçларĕ. Çак ятпа урам урлă карăнтарнă хĕрлĕ хăйăва касса таттма ял çыннисен пысăк уяв йĕркелерĕç. Çак кун Мăнтокшиксене саламлама, вĕсен савăнăçне пĕрле пайлама пирĕн яла район администрацийĕн пуçлăхĕ Ю. Иванов, унăн çумĕ - капиталлă строительствăпа архитектура тата пурăнмалли çурт-йĕрпе коммуналлă хуçалăх управленийĕн ертўçи В. Никитин, ЧР Патшалăх Канашĕн депутачĕ В. Данилов, Муркаш райпо канашĕн ертўçи Б. Андреев, Турай ял тăрăхĕн пуçлăхĕ А. Павлов килсе çитрĕç. Хăнасем хушшинче çавăн пекех çул тăвакан «Дорсетьстрой» предприяти директорĕ Ю. Степанов, строительсен аслă инженерĕ Н. Ильин пулчĕç. Ял халăхĕ вĕсенчен кашниех хавас. Çавăнпах çак уявра çул-йĕр тăвакансене хисеплесе пĕçернĕ çăвра çăкăр малти вырăнта пулчĕ, вăл тĕрлĕ çимĕçпе йăтăнчĕ.

Савăнăçлă лару-тăрура çул уçнине палла тунă хыççăн çĕнĕ асфальт çинче чăваш тумĕллĕ хĕрарăмсемпе ĕçре палăрнă арçынсем, пĕрлехи ĕçе тўпе хывнисем аслă уяв иртерчĕç. Çак мероприятие ял уявĕ тесен те ытлашши пулас çук. Епле уяв-ха вăл юрă-кĕвĕсĕр. Кунта вара Турай ял тăрăхĕ çумĕнчи агитбригада юрă-ташă çăл куçĕ пулса тăчĕ. Савăнăçлă юрă-кĕвĕ хĕвел аничченех ял хушшинчен каймарĕ.

Çул тăвасси çăмăл ĕç мар. Çак ĕçре ĕçлекенсем иртнĕ кĕркуннерен пуçласа пирĕн яла асфальт çул çитерес тесе мĕн чул ĕç пурнăçламарĕç пулĕ: миçе тонна тăпра, хăйăр, вак чулпа асфальт турттармарĕç пуль! Кăна строительсем хăйсен кăна аван пĕлеççĕ-тĕр.

Асфальт саракан агрегатпа ĕçлекен В. Кудряшов, çула катоксемпе пусăртса хытарассипе тимленĕ О. Жиловпа П. Челдриков, автопогрузчикпа ĕçленĕ В. Виноградов механизаторсем хăйсем умне лартнă тĕллевсене ĕç технологийĕпе килĕшўллĕ пурнăçларĕç. Г. Кузнецов ертсе пыракан бригада ĕçченĕсем те хастар пулчĕç. Вĕсем: Е. Арсин, Н. Самаркин, В. Клемашин, В. Гурьянов.

Ыран Çул-йĕр хуçалăх ĕçченĕсен кунĕ пулнă май эпĕ хамăр яла асфальт çул сарассипе тăрăшнă кашни çыннах ялта пурăнакансен ячĕпе çĕре çити пуç тайса саламлатăп!

Халĕ асфальт çул пирĕн ялта магазин умĕпех иртет, клуб умне те çитет. Çак çĕнĕлĕх яла татах хăт кĕртрĕ. Тав пурне те!

Р. НИКИТИН.